

Masarykova universita
Filozofická fakulta
Ústav hudební vědy

UMĚLECKÉ HODNOTY STAROVĚKÉHO EGYPTA
Semestrální práce do předmětu **Úvod do uměnovědných studií**

Vypracovala: Sara Cočevová

UČO: 438236

Heslo: Umělecké hodnoty

Téma: Umělecké hodnoty Starověkého Egypta

Uměním v nejširším slova smyslu nazýváme kterékoliv lidské tvoření a působení, k němuž je potřeba zvláštní dovednosti a zručnosti. Také se tímto slovem míní souhrn samostatných výtvorů a výkonů, soustava pravidel a předpisů v tomto oboru platných. Můžeme umění tedy chápat tak, že je to něco, co neumí každý, nýbrž jen člověk zvláště k tomu způsobilý, nadaný a vycvičený.

Hodnota, z hlediska pohledu estetického a filozofického, je něco, čeho si jednotlivci a skupiny váží a za co jsou ochotni něco obětovat či zaplatit.

Uměleckou hodnotu tedy můžeme chápat jako věc vytvořenou člověkem, který má zvláštní schopnosti a zručnosti k vytváření umění. A tohoto umění si poté lidé váží a jsou za něho ochotni zaplatit či něco obětovat.

Starověký Egypt, kultura, která se vyvíjela po tisíciletí. Pyramidy, mastaby, chrámy, reliéfy, velkolepé sochy bohů a faraónů. Kde dávní předkové brali inspiraci pro svá ohromující díla? Jaké byly jejich hodnoty, podle kterých se veškeré umění odvíjelo?

V této práci se pokusím najít odpovědi na tyto otázky. Zaměřím se převážně na umělecké hodnoty v Egyptské architektuře, ale zabrousím i do jiných uměleckých směrů, jako je například sochařství a malířství. Nejprve si vyhraňme dobu. Bavme se tedy o době poměrně široké, zhruba od 5 000 let př. n. l. po 300 let př. n. l., kdy se umění Egypta nejvíce rozvíjelo v údolí delty Nilu.

Velice důležitou roli v tehdejší době, ostatně stejně jako v době moderní, hrálo náboženství. Egyptané uznávali velké množství bohů. Proto je většina umění věnována právě jim. Za tímto účelem vznikaly chrámy, což byly budovy zasvěcené bohům. Měly podobu tzv. „domů bohů“, tedy míst, kde bohové trvale přebývali a byli nepřetržitě přítomni. Každý chrám byl stavěn zevnitř ven, aby se dal postupem času rozšiřovat a zvelebovat. Příkladem je Amonův chrám v Karnaku, který byl rozšířen do ohromného komplexu tří navzájem kultovně i stavebně propojených chrámů. Nicméně je velké množství různých typů chrámů, například Amarnský chrám, který byl postaven výhradně pro faraona Achnatona (původně Amenhotep IV.) k uctívání boha Atona, Slunečný chrám, který byl určený k provozování kultu slunečního boha Ra nebo také Chrám milionů let, který byl využíván ke kultu zemřelých panovníků v době Nové říše.

Další důležitou roli v egyptském umění měla víra v posmrtný život. Věřili, že řádné zaopatření a uložení svých mrtvých těl jim pomůže na cestě do záhrobí. Většina Egyptanů si celý život šetřila, aby mohla svá těla takto pochovat. Rituál pohřbívání s sebou přinesl rozkvět řemeslně mistrovských výtvorů, které dnes chápeme jako nenahraditelný umělecký odkaz. Již samotné sarkofágy byly uměleckým dílem. Byly tesané ze žuly nebo vápence a zdobené mělkými reliéfy. Rakve měly tvar lidského těla a byly ze dřeva. Po vnitřní i vnější straně byly

bohatě zdobený malbami a nápisy. Po mumifikaci a uložení do rakví, byli mrtví ukládáni do hrobů, které byly nazývány mastaby. Mastaba byla nadzemní stavba z cihel, která měla podzemní chodby a komory obkládané dřevem nebo koberci. Každá mastaba měla jiný počet komor, záleželo na bohatství zesnulého. Do komor byly ukládány cennosti a nejpotřebnější předměty pro cestu podsvětím, jako například nádoby s potravou a nápoji, oděv, šperky, zbraně a toaletní potřeby. Mastabu si mohl nechat postavit v podstatě kdokoliv, kdo na to měl peníze, většinou to však bývala vládnoucí třída a šlechticové. Postupem času se z těchto mastab vyvinuly pyramidy, kterými je Egypt pověstný. První pyramida byla původně navržena jako mastaba, ale stavitel na ni navrhl několik dalších pater postupně se zmenšujících mastab, až z toho vznikla první pyramida. Tato pyramida byla vystavěna pro faraona Džosera v 3. dynastii. Nejznámější pyramidy jsou Chufuova, Rachefova a Mendaureova pyramida v Gíze. Tehdejší civilizace na mastabách a pyramidách velmi lpěla.

Egyptské reliéfy jsou jednou z nejstarších forem sochařství. Zdobily vnitřky hrobek a chrámů. Vyobrazovaly většinou strnulé postavy z profilu, jejichž trup byl zepředu. Nepoužívaly perspektivu, proto byly obrazy rozděleny do několika pásů. Pokud bylo něco v realitě vzdálené, na obraze to bylo zobrazeno menší a ve vyšším pásmu, u věcí, které byly blízko, tomu bylo naopak. Velikost postav se také rozlišovala dle společenského postavení, bůh byl vykreslován největší, otroci potom nejmenší. Tento druh zobrazení měl svůj důvod, postavy fungovaly místo písmen a vyprávěly příběhy.

I socha Velké sfingy v Gíze měla svůj význam. Tento obrovský monument zobrazuje lva s lidskou hlavou, klečícího v pozici pozdravu a s tváří obrácenou k rodícímu se Slunci. Představoval strážce hranic západního světa. Je také symbolem hádanek, které si člověk celý život klade. Proto se říká, že sfinga nezmizí, dokud poslední člověk nevyřeší onu hádanku o lidském bytí.

Ale stejně tak, jako bohové a posmrtný život, byl pro Egyptány významný i faraon. Byl představitel božstva na zemi, proto je někdy spojována Velká sfinga s faraónem Rachefem. Spousta dalších soch byla věnována panovníkům. Důležité také byly pohřební masky, které se snažily vyobrazit faraona. Nejznámější je Tutanchamonova maska vytepaná ze zlatého plechu, zdobená barevnými skly a drahokamy.

Ve Starověkém Egyptě byl tedy jakýsi ideál umění vše, co zahrnovalo náboženství a víru v posmrtný život. Tuto hodnotu bych nazvala kognitivní, tedy tu, u které je zdrojem poznání. Musíme však vzít v potaz i to, že se hodnoty z hlediska času vyvíjejí, proto je možné, že to co dnes považujeme za hodnotné, mohlo být dřív pouze užtkové.

Použitá literatura:

Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Dvacátýosmý díl. Doplňky.
Praha: Sdružení pro Ottův slovník naučný, 2003, 1149 s. ISBN 80-720-3493-6.

VERNER, Miroslav. *Chrám světa: svatyně, kultury a mysteria starověkého Egypta.* Vyd. 1. Praha, 2010, 567 s. ISBN 978-802-0018-618.

BENEŠOVSKÁ, Hana. *Poklady egyptského umění: předdynastická a archaická doba.* Vyd. 1. Praha: Togga, 2008, 119 s. ISBN 978-808-7258-132.

Wikipedia. [online]. [cit. 2014-12-17]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Hodnoty>

Starověký Egypt. [online]. [cit. 2014-12-27]. Dostupné z: <http://starovekyegypt.net/>